

Toplantı : 9

CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : 1433

**Madenî ufaklık ve hâtıra para bastırılması hakkında kanun tasarı-
rısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Se-
natosu Malî ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân komisyonları
raporları (Millet Meclisi 1/43; Cumhuriyet Senatosu 1/1097)**
(Not : Millet Meclisi S. Sayısı : 102)

Millet Meclisi
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 408

29 . 4 . 1970

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 27 . 4 . 1970 tarihli 74 ncu Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek açık oy ile kabul edilen, madenî ufaklık ve hâtıra para bastırılması hakkında kanun tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Ferruh Bozbeğli
Millet Meclisi Başkanı

---

*Not : Bu tasarı 3 . 12 . 1969 tarihinde Başkanlıkça İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulu-
nun 20, 27 . 4 . 1970 tarihli 72 ve 74 ncü birleşimlerinde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edil-
miştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 102)*

Malî ve İktisadi İşler Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Malî ve İktisadi
İşler Komisyonu
Esas No. : 1/1097
Karar No. : 6

9 . 5 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 27 . 4 . 1970 tarihli 74 ncü Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek açık oy ile kabul edilen, madenî ufaklık ve hâtıra para bastırılması hakkında kanun tasarısı, Komisyonumuzun 7 . 5 . 1970 tarihli toplantısında ilgili bakanlık temsilcilerin iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi.

Tasarı gerekçesinde belirtilen hususlar ve bunlara mütedair temsilcilerin verdikleri tamamlayıcı bilgiler Komisyonumuzca da uygun mütalâa edildiğinden mezkûr kanun tasarısı Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen şekliyle aynen kabul edilmiştir. Öncelik ve ivedilikle görüşülmesi dileğiyle ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plân Komisyonuna tevdi edilmek üzere saygıyla sunulur.

Başkan
Balıkesir
M. Güler

Sözcü
Muş
İ. Bingöl

Kâtip
İzmir
N. Çağatay

Çanakkale
Z. Termen

Gaziantep <i>i. T. Kutlar</i>	İstanbul <i>Ş. Akyürek</i>	İstanbul <i>H. Berkol</i>	Konya <i>M. Varışlı</i>
A. Karahisar <i>M. K. Karaoğaçhoğlu</i>	Balıkesir <i>N. Sarlıca</i>	İçel <i>L. Bilgen</i>	Tabii Üye Söz hakkım saklıdır <i>Ş. Özkaya</i>
	Tabii Üye Söz hakkım saklıdır <i>M. Ataklı</i>		

Bütçe ve Plân Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Bütçe ve Plân Komisyonu
Esas No. : 1/1097
Karar No. : 62

12 . 5 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 27 . 4 . 1970 tarihli 74 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek açık oy ile kabul edilen, madenî ufaklık ve hâtıra para bastırılması hakkında Kanun tasarısı, Komisyonumuzun 12 Mayıs 1970 tarihli 15 nci Birleşiminde ilgili Hükümet temsilcileri de hazır buldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

I - Millet Meclisi metni, tedavüle gereği kadar madenî para; ve millî ve milletlerarası önemli tarihi, bilimsel, kültürel ve sanat olayları ile anmaya değer diğer olay ve günleri belirtmek ve muhtelif alanlarda ün yapmış Türk büyüklerini anmak amacıyla hâtıra para çıkartmak üzere Maliye Bakanlığına yetki verilmesini öngörmektedir.

1. Cumhuriyet devrinde ilk madenî para 12 Şubat 1340 tarih ve 411 sayılı Kanunla bastırılmış, mütaakiben yürürlüğe konulan 16 Nisan 1341 tarih ve 624 sayılı, 4 Şubat 1928 tarih ve 1207 sayılı Kanunlarla çıkarılacak madenî paraların miktarı artırılmış ve nominal değerleri ile maden alaşımları ve kabul hadleri tâyin edilmiştir.

Madenî para basımı ile ilgili ikinci devre 11 Haziran 1939 tarih ve 1715 sayılı Kanunun neşri ile başlamıştır ve madenî ufaklık para darbu şartları ve bu paraların tediyeye had ve kabiliyetlerinin «istikrar kanunu» ile tesbit edileceği hükme bağlanmıştır. Ancak, istikrar kanunu çıkarılmadığından, zamanın ihtiyaç ve taleplerine göre para miktarının artırılması, paraların nominal değerlerinde, maden alaşımlarında, kabul hadlerinde değişiklik yapılması zarureti sonucunda yeni kanunların çıkarılması gerekmiş ve sırasıyla 25 . 5 . 1934 tarih ve 2461 sayılı, 23 . 12 . 1934 tarih ve 2648 sayılı, 25 . 1 . 1937 tarih ve 3103 sayılı, 7 . 7 . 1944 tarih ve 4606 sayılı, 19 . 2 . 1947 tarih ve 5015 sayılı, 2 . 5 . 1955 tarih ve 6458 sayılı, 18 . 7 . 1956 tarih ve 6797 sayılı, 25 . 6 . 1965 tarih ve 640 sayılı Kanunlar yürürlüğe konulmuştur.

Halen, madenî para basımı ile ilgili hükümlerin esaslarını ihtiva eden, 640 sayılı Kanunla değişik 6797 sayılı Kanun, Maliye Bakanlığına 350 milyon liraya kadar madenî para basıp tedavüle sevk etme yetkisi tanımış olup, 1 . 12 . 1969 tarihi itibarıyla, Darphanemizce piyasaya 205 435 800 liralık madenî para çıkarılmıştır. Bu durumda, 144 564 200 liralık daha madenî para çıkarılmak imkânı mevcut ise de, bir süre sonra, evvelce olduğu gibi, ekonomimizin gelişmesine paralel olarak daha fazla para basmak icabedeceğinden, yeniden bir Kanun tedvin etmek gerekecektir. Diğer

tarafından, aynı kanun paraların nominal değerlerini de kayıt altına aldığından, para tedavülünde kolaylık ve madenî para maliyetinden tasarruf sağlayacağı düşünülen 20 ve 50 liraslık para basılarak tedavüle çıkarılmamakta, bu husus yeni bir kanun konusu teşkil etmektedir.

Bilindiği üzere, madenî ufaklık paranın fonksiyonu banknota yardımcı olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, madenî paraya olan talep, para talebinin bir türevinden ibarettir. Toplam para içinde nispi önemi pek azdır ve bu nisbet yudumuzda yüzde 3 civarındadır. Bu itibarla, diğer birçok ülkede de olduğu üzere, çıkarılacak madenî para miktarının, kanunla tesbit ve tahdidi, gereksiz olduğu kadar, ekonomiye zamanında ve yeterli miktarda ve uygun değerlerde madenî para sevk edememek gibi bir mahzur da doğurmaktadır. Kaldı ki, yukarıda tarih ve numaraları belirtilen ve yekûnu 15 e yaklaşan kanunlarda, madenî paraların kabul hadleri, kanuni vasıflarını kaybetme şartları, tedavülden çekilme usulleri, kullanma yasakları ve aksi hareket edenlere tatbik olunacak cezalar, aynı hükümler halinde yer almaktadır.

2. Diğer taraftan, özellikle son yıllarda, madenî para koleksiyoneuluğu süratli bir gelişme göstermiş ve bilhassa Batı ülkelerinde halk arasında yaygın bir hale gelmiştir. Bu sebepten, dünya darphaneleri, kendi memleketleri ile ilgili olayların ve dünyaca tanınmış büyük adamların 25 nci, 50 nci ve 100 nci yıl anma törenleri münasebetiyle az sayıda hâtıra para basmaya başlamışlardır.

Hâtıra paralar, bir memleketi dünya milletlerine tanıtmak bakımından iyi bir propaganda aracı olduğu kadar, bu yolla önemli miktarda döviz sağlanması da imkân dâhiline girmiş bulunmaktadır. Milletimizin çok hareketli ve parlak tarihi, her alanda yetiştirdiği dünyaca tanınmış büyük adamları, zaman zaman hâtıra para basılmasını mümkün kılacaktır.

Yukarıda arz edilen hususların gerçekleştirilmesini sağlayacak olan tasarı Komisyonumuzca da uygun görülmüş ve benimsenmiştir.

II - Millet Meclisi metninin 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12 nci maddeleri Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

III - Tasarının Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulması kararlaştırılmıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan ve Sözcü

Ankara
Y. Köker

Ankara
İ. Yetiş

Edirne
M. N. Ergeneli

Kütahya
İ. E. Erdinç

Malatya
N. Akyurt

Tabii Üye
S. Özgür

Trabzon
A. Ş. Ağanoglu

Urfa
İ. E. Karakapıcı

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Madenî ufaklık ve hâtıra para bastırılması hakkında Kanun

MADDE 1. — Maliye Bakanlığı memleket ekonomisinin genişlemesine paralel olarak tedavüle gereği kadar madenî para çıkartmaya yetkilidir.

Millî ve milletlerarası önemli tarihî, bilimsel, kültürel ve sanat olayları ile anmaya değer diğer olay ve günleri belirtmek ve muhtelif alanlarda ün yapmış Türk büyüklerini anmak amacıyle ve Hükümetçe lüzum ve faydası takdir edilecek diğer sebep ve vesileler dolayısıyla madenî hâtıra para da çıkartılabilir.

MADDE 2. — Bu kanun hükümlerine göre çıkartılacak paraların eins ve özellikleri ile nominal değerleri, hâtıra paraların satış fiyatları ve miktarları Maliye Bakanlığınca kararlaştırılır.

MADDE 3. — Madenî paraların kabul hadleri Maliye Bakanlığınca ilân olunur. Ancak, mal sandıkları ve Hazinenin veznedarlığını yapan bankalar, her hangi bir miktarla bağlı kalmaksızın bu paraları kabule mecburdurlar.

MADDE 4. — Delinmiş, kesilmiş, zımbalanmış, kulp takılmış veya her ne suretle olursa olsun asli şekilleri değiştirilmiş paralar, kanuni vasıflarını ve tedavül kabiliyetlerini kaybeder. Hiçbir alacaklı bu nevi bir parayı kabule zorlanamaz. Ancak, tedavül neticesinde aşınmış, yazıları ve şekilleri silinmiş veya yanmış paralar, sıh-

Mali ve İktisadi İşler Komisyonunun kabul ettiği metin

Madenî ufaklık ve hâtıra para bastırılması hakkında Kanun

MADDE 1. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 1 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 2 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 3 ncü madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 4 ncü madde aynen kabul edilmiştir.

Bütçe ve Plân Komisyonunun kabul ettiği metin

Madenî ufaklık ve hâtıra para bastırılması hakkında Kanun

MADDE 1. — Millet Meclisince kabul edilen 1 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisince kabul edilen 2 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisince kabul edilen 3 ncü madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Millet Meclisince kabul edilen 4 ncü madde aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

hatlerinden şüphe tevlidedecek şekilde bozulmuş olmadıkça mal sandıkları ve Maliye Bakanlığına devredilmek üzere Hazinesin veznedarlığını yapan bankalar tarafından kabul edilir ve tekrar tedavüle çıkarılmaz.

MADDE 5. — Muhtelif sebeplerle tedavülden kaldırılması gereken madenî paraların, belli bir tarihten başlamak üzere geçerli olacakları süre Maliye Bakanlığınca belirtilir. Bu süre bir yıldan az olamaz.

Bu paralar tâyin ve ilân olunan müddetin sonunda tedavül kabiliyetlerini kaybeder, şu kadar ki, bu paralar, mezkûr müddetin sonundan itibaren bir yıl içinde mal sandıkları ve Maliye Bakanlığına devredilmek üzere Hazinesin veznedarlığını yapan bankalarca kabul edilir.

MADDE 6. — Halen tedavülde bulunan ve bu kanuna istinaden tedavüle çıkarılan paraların itibari kıymetleri dışında bir fiyatla ve beşinci maddede yazılı bir yıllık müddetin sonunda tedavülden kaldırılacak olan paraların her hangi bir fiyatla tedavül vasıtası olarak kullanılması yasaktır. Hâtıra paraları bu hükümden müstesnadır.

Bu yasağa aykırı hareket edenlerin kullandıkları paralar zaptedilir ve bunlar, tanzim olunacak zabıtla birlikte mahallî sulh mahkemesine sevk olunur.

Halen tedavülde bulunan ve bu kanun hükümleri gereğince

Mali ve İktisadi İşler Komisyonunun kabul ettiği metin

MADDE 5. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 5 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 6 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Bütçe ve Plân Komisyonunun kabul ettiği metin

MADDE 5. — Millet Meclisince kabul edilen 5 nci maddede aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Millet Meclisince kabul edilen 6 nci maddede aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

tedavüle çıkarılacak paraları, itibari kıymetleri dışında bir fiyatla kullananlar hakkında mahkemece 50 liradan aşağı olmamak üzere kullandıkları paraların 50 misli para cezası hükmolunur. Zaptolunan para da hükmolunan cezanın infazında mahsubedilir.

Tedavülden kaldırılmış olan paraları tedavül vasıtası olarak sürenler hakkında, mahkemece umumi hükümler tatbik olunur.

MADDE 7. — Bu kanun gereğince yapılacak her türlü işlem Muhasebe-i Umumiye ve Artırma, Eksiltme ve İhale kanunlarına tabi değildir.

Maliye Bakanlığı bu kanunun tatbik edilmesini temin için darphanenin döner sermayesine gereği kadar avans verebilir.

MADDE 8. — Hazinece tedavüle çıkarılacak madeni paralar tedavüle çıktığı yılın bütçesinde açılacak özel bir bölüme gelir ve tedavülden geri çekilecek paraların tutarı ile bu kanun gereğince çıkarılacak paraların basılması için darphane döner sermayesinden ödenecek paralar da masrafın yapıldığı yıl bütçesinin Maliye Bakanlığı tertiplerinde açılacak bir bölüme gider kaydedilir.

MADDE 9. — Mesai saatleri dışında çalıştırılacak maaşlı ve ücretli Darphane ve Damga Matbaası memur ve müstahdemlerine miktar ve nisbeti Bakanlıkça tesbit edilecek fazla mesai ücreti ve görevlerinin

Mali ve İktisadi İşler Komisyonunun kabul ettiği metin

MADDE 7. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 7 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 8 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 9 ncu madde aynen kabul edilmiştir.

Bütçe ve Plân Komisyonunun kabul ettiği metin

MADDE 7. — Millet Meclisince kabul edilen 7 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Millet Meclisince kabul edilen 8 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Millet Meclisince kabul edilen 9 ncu madde aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

yapılması sırasında olağanüstü gayret ve hizmeti görülenlere ücret ve aylıklarının iki mislini geçmemek üzere yıl sonlarında ikramiye vermeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Bundan başka olağanüstü hizmetleriyle randıman ve maliyet üzerinden mühim ölçüde müspet tesirleri görülen memur ve müstahdemler, hizmetin önem derecesiyle oranlı olmak ve 5 000 lirayı geçmemek üzere Maliye Bakanlığınca tesbit edilecek miktarda para mükâfatı ile taltif olunurlar.

MADDE 10. — 11.7.1956 tarihli, 6797 sayılı ve 24.6.1965 tarihli, 640 sayılı kanunlarla, 14.1.1970 tarihli, 1211 sayılı Kanunun 38 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 11. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 12. — Bu kanunun hükümlerini Adalet ve Maliye bakanları yürütür.

Malî ve İktisadi İşler Komisyonunun kabul ettiği metin

MADDE 10. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 10 ne umadde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 11 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen 12 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Bütçe ve Plân Komisyonunun kabul ettiği metin

MADDE 10. — Millet Meclisince kabul edilen 10 ncu madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Millet Meclisince kabul edilen 11 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Millet Meclisince kabul edilen 12 nci madde aynen kabul edilmiştir.